

Johans Vilems Beijens — kopējā tirgus plāna autors

Johans Vilems Beijens 1897- 1976

Starptautiskais bankieris, uzņēmējs un politiķis Johans Vilems Beijens bija nīderlandiešu valstsvīrs, kurš ar savu "Beijena plānu" iedvesa jaunu elpu Eiropas integrācijas procesā piecdesmito gadu vidū.

Beijens ir viens no mazāk zināmajiem ES dibinātājiem. Cilvēki, kuri viņu pazina, apbrīvoja viņa šarmu, starptautisko redzējumu un sabiedriskumu.

Kā Nīderlandes ārlietu ministrs J. V. Beijens deva nozīmīgu ieguldījumu Eiropas apvienošanas procesā. Viņš spēja pārliecināt atturīgos valdošos spēkus Nīderlandē un Eiropā pieņemt Eiropas integrāciju. "Beijena plāns" bija piedāvājums izveidot muitas savienību un tālejošu ekonomisko sadarbību kopējā Eiropas tirgū. Plāna būtība faktiski tika pieņemta ar Romas līgumiem 1957. gadā un kopš tā laika ir bijusi Eiropas Savienības kodols.

Jaunība

Johans Vilems (Vims) Beijens piedzima 1897. gada 2. maijā Utrehtā (Nīderlandē). Kā pārtikušas ģimenes atvasei viņam bija bezrūpīga bērnība. Zēnu audzināja starptautiskā gaisotnē ar īpašu uzsvāri uz literatūru un mūziku. Viņš uzsāka savu karjeru valsts un starptautiskajās finansēs pēc tieslietu programmas absolvēšanas Utrehtas Universitātē 1918. gadā. Viņa pirmais amats bija Nīderlandes Finanšu ministrijā, bet 1924. gadā viņš pievērsās korporatīvajai un banku pasaulei. Ar laiku viņš kļuva par Starptautiskās norēķinu bankas prezidentu un britu-nīderlandiešu patēriņa preču uzņēmuma "Unilever" direktoru.

Otrais pasaules karš

Otrā pasaules kara laikā J. V. Beijens strādāja trimdā Londonā, kamēr viņa dzimteni bija okupējusi nacistiskā Vācija. 1944. gadā

viņam bija nozīmīga loma Bretonvudas konferencē, kurā tika likti pamati pēckara starptautiskajai finanšu struktūrai. No 1946. gada viņš pārstāvēja Nīderlandi Pasaules Bankas valdē un no 1948. gada ieņēma tādu pašu posteni Starptautiskajā Valūtas fondā.

Ārlietu ministrs

J. V. Beijens bija Nīderlandes ārlietu ministrs atjaunošanas gados pēc Otrā pasaules kara. Kara laikā J. V. Beijens ieguva pārliecību par to, ka nepieciešama pilna reģionāla ekonomiskā sadarbība, lai novērstu trīsdesmitajos gados pieredzētajai finanšu krīzei līdzīgas krīzes rašanos. Pēckara Eiropas līderi sāka apjaust to, ka kara izraisītās šausmas un ekonomiskās krīzes var pārvarēt tikai ar starptautisku sadarbību. Kamēr dažas iniciatīvas pievērsās globālam sadarbības modelim, J. V. Beijens uzskatīja, ka vairāk ir

iespējams sasniegt ar reģionālu sadarbību. Pirmie soļi ekonomiskās sadarbības virzienā tika sperti 1948. gadā ar Māršala plānu — apjomīgu Amerikas palīdzības paketi Eiropai, kurā tika pieprasīts, lai Eiropas valstis saskaņotu ekonomiskos jautājumus Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā. Tam sekoja Šūmana deklarācija 1950. gada 9. maijā, bet 1952. gadā tika izveidota Eiropas Ogļu un tērauda kopiena ar mērķi radīt tādus apstākļus, kādos kari Eiropā nebūtu iespējami.

J. V. Bejens Mesīnas konferencē, kur viņš iepazīstināja ar savu plānu par ekonomisko sadarbību Eiropā.

Beijena plāns

Tomēr J. V. Bejens saskatīja vēl lielākas sadarbības iespējas starp Eiropas tautām. Viņš saprata, ka politiskā integrācija tajā laikā būtu grūti realizējama, un tādēļ centās pārliecināt savas valsts un citu valstu kolēģus par to, ka turpmākā attīstība ir sasniedzama ar ekonomisko sadarbību, būdams pārliecināts, ka tai sekotu politiskā vienotība. Paturot prātā šo domu, viņš izveidoja Beijena plānu.

Ar savu pieredzi starptautiskajās finansēs un banku sektorā viņš zināja, ka tādi jautājumi kā tirdzniecības barjeras un bezdarbs nebija viegli atrisināmi valsts līmenī, tādēļ bija nepieciešama starptautiska mēroga pieeja. Lai arī Nīderlandes valdībā pastāvēja zināma nepatika un pat atklāta pretestība, viņam izdevās izvirzīt plānu gan sarunu laikā par Eiropas Aizsardzības kopieni, gan diskusijās par Eiropas Politisko kopieni piecdesmito gadu sākumā.

Kopējais tirgus

Sākotnēji viņš nesaņēma lielu atbalstu, īpaši tāpēc, ka Francijas valdība tajā laikā nebija ieinteresēta lielākā ekonomiskā integrācijā. Tomēr tas mainījās, kad izgāzās ideja par Eiropas Aizsardzības kopieni, jo Francijas parlaments nolēma līgumu neratificēt. Bija sasniegts strupceļš, jo nebija ne plānotās aizsardzības kopienas, ne politiskās kopienas. Tas ļāva J. V. Beijena plānam atgriezties uzmanības lokā. Plāna centrā bija koncepcija, ka nepieciešama pilna ekonomiskā sadarbība ne tikai attiecībā uz oglēm un tēraudu, bet kopumā. Risinājums bija meklējams kopējā tirgū, kas līdzinātos sadarbībai starp Beļģiju, Nīderlandi un Luksemburgu 1944. gadā noslēgtajā “Beniluksa līgumā”. Beniluksa valstis Beļģijas ministra Pola Anrī Spāka vadībā apvienoja J. V. Beijena idejas ar Francijas plānu par Atomenerģijas kopieni un sniedza J. V. Beijenam iespēju ieskicēt savus plānus Mesīnas konferences laikā 1955. gadā. Viņš skaidroja, ka politiskā vienotība nav iespējama bez kopēja tirgus un daļēji kopīgas atbildības par ekonomisko un sociālo politiku, un pārvalstiskas pārvaldes. Šīs idejas atbalsojās arī citu konferences dalībnieku viedokļos. Rezultātā sešas valstis 1957. gada martā parakstīja Romas līgumus, izveidojot Eiropas Ekonomikas kopieni un “Euratom”.

Turpmākajos gados J. V. Beijena loma bieži ir palikusi neievērota, bet darbs, ko viņš ieguldījis Eiropas integrācijas procesā pagājušā gadsimta piecdesmitajos gados, nostāda viņu starp tiem ievērojamajiem cilvēkiem, kurus dēvējam par Eiropas Savienības dibinātājiem. Viņš paliks atmiņā kā cilvēks, kurš deva jaunu stimulu Eiropas projektam, kad tas bija visvairāk nepieciešams.